

PM

Rubrik: ESBL och ESBLcarba inom kommunal vård	
Enhet/förvaltning: Region Blekinge	Huvudområde/delområde: Kommunal vård 1
Ansvarig: Bengt Wittesjö	Utfärdare: Vårdhygien
Gemensamt med:	Nästa revidering: 2023-04-01
Godkänt datum: 2010-04-01	Senaste revidering: 2022-04-01

Vid fynd av vårdtagare med ESBLklebsiella eller ESBLcarba kontakta alltid Vårdhygien för diskussion kring hygienrutiner, tel 0455 – 73 48 60, 0455 – 73 48 66 eller 0455 – 73 68 45.

Allmänt

ESBL står för Extended Spectrum betalaktamas och är ett samlingsnamn för enzymer som kan bildas av olika bakterier, exempelvis *Escheria coli* och *Klebsiella pneumoniae*. Enzymerna bryter ner de flesta antibiotika i betalaktamgruppen (penicilliner och cefalosporiner) vilket gör att antibiotikan förlorar sin verkan vid behandling av en infektion. Det är vanligt att bakterierna även är resistent mot andra antibiotika – multiresistens.

ESBLcarba står för Extended Spectrum Betalaktamas Carbapenemas, och här bryter enzymerna ner betalaktamantibiotika inklusive karbapenemer. Bakterierna blir resistent mot dessa antibiotika och infektioner med ESBLcarba är mycket svårbehandlade, då de kan vara totalresistent mot befintlig antibiotika. Resistensen sprids med plasmider mellan bakterier och mellan bakteriearter.

ESBL och ESBLcarba förekommer hos tarmbakterier, vanligen *E coli* och *Klebsiella*. *Klebsiella* är mer spridningsbenägen i vårdmiljö än *E coli*. De tillhör tarmfloran och orsakar där inga infektioner och de kan också kolonisera kroniska sår och kateterurin utan att ge symtom, men ger ett bärarskap. Symtomgivande infektioner med ESBLcarba, t ex urinvägsinfektion och sepsis, är mycket svårbehandlade då antibiotikaalternativen är mycket få eller obefintliga.

ESBL-bildande gramnegativa tarmbakterier är allt mer vanligt förekommande i kliniska odlingar. Mellan 5–10 % av befolkningen beräknas bära på dessa bakterier, och för varje känd bärare får vi räkna med flera okända bärare. God följsamhet till basala hygienrutiner och goda hygienrutiner i övrigt är av största vikt. Vårdtagare med ESBL *E coli* utan riskfaktorer vårdas enligt basala hygienrutiner.

Smittsamhet

Smittspridning sker i vården genom kontaktsmitta via händer, kläder och föremål som kontamineras. Stor risk för spridning av ESBL och ESBLcarba mellan vårdtagare föreligger vid dålig följsamhet till basala hygienrutiner hos personalen.

Vid förekomst av riskfaktorer ökar risken för smittspridning. Som riskfaktorer räknas diarré, urin- och faecesinkontinens, stomi, drän, urinavledare (exempelvis KAD, intermitterent katetrisering, suprapubisk kateter) samt vätskande sår.

Smittsamheten hos vårdtagare med ESBL-bildande bakterier beror i hög grad på förekomst av riskfaktorer.

Ingen rutinmässig kontroll av personal behövs. Smittrisken till och från personal bedöms som mycket liten när basala hygienrutiner följs.

Diagnostik, behandling eller annan åtgärd som är för vårdtagaren påkallad får **inte** förhindras eller fördröjas på grund av infektion eller bärarskap av ESBL eller ESBLcarba.

Vårdtagare med ESBL/ESBLcarba har rätt till samma bemötande och omvårdnad som övriga vårdtagare.

Vårdrutiner

Vårdtagare med ESBL E coli utan riskfaktorer vårdas enligt basala hygienrutiner.

Vistelse i gemensamma lokaler ska föregås av noggrann handhygien. Kläder och eventuella förband eller inkontinenshjälpmedel ska vara rena. Vårdtagare med diarré ska vistas i sin lägenhet/rum.

Vårdtagare bör dagligen byta till rena kläder. KAD och dränage ska bäras under kläderna. Sår ska vara omlagda med rena, täckande förband.

Boende	<ul style="list-style-type: none"> • Vårdtagare ska ha eget rum/lägenhet med egen toalett och dusch. • Vårdtagaren ska använda toaletten i sitt eget rum/lägenhet. • Omvårdnad och behandling ska ske i vårdtagarens rum/lägenhet.
Personal	<ul style="list-style-type: none"> • Basala hygienrutiner ska följas av all personal. • Handdesinfektion med handsprit utförs före och efter patientkontakt samt efter kontakt med föremål i rummet, även då handskar har använts. • Handskar används vid kontakt, eller risk för kontakt, med kroppsvätskor. • Plastförkläde används vid all kontakt med vårdtagaren eller föremål i rummet. Plastförkläde tas alltid på vid inträde i vårdtagarens rum/lägenhet.
Vårdtagare	<ul style="list-style-type: none"> • Vårdtagaren ska utföra handdesinfektion efter toalettbesök och inför måltider samt då det egna rummet/lägenheten lämnas. Hjälp vårdtagaren vid behov.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrollera så att det inte läcker från t ex urinkateter, stomi eller sår. Byt inkontinenshjälpmedel vid behov innan rummet/lägenheten lämnas. • Vid diarré eller kräkning ska vårdtagaren inte vistas i allmänna lokaler.
Måltider	<ul style="list-style-type: none"> • Måltider i matsal ska föregås av handdesinfektion av vårdtagarens händer. • Vårdtagaren bör inte ta själv från buffé, utan serveras mat och dryck. • Använt porslin sätts direkt in i diskmaskin. Sprita händerna när disken är inplockad i diskmaskinen. • Om vårdtagare med ESBL-bildande bakterier vill hjälpa till med kökssysslor ska en individuell bedömning göras.
Materiel	<ul style="list-style-type: none"> • Värmedesinfektera allt flergångsmateriel som tål värme i spol- eller diskdesinfektor. Övrigt desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. • Blodtrycksmanschett, stetoskop etc ska desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.
Hjälpmedel	<ul style="list-style-type: none"> • Hjälpmiddel är vårdtagarbundna. • Desinfekteras mellan olika vårdtagare. • Vid återlämnande av hjälpmedel ska desinfektion med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid ske.
Städning	<ul style="list-style-type: none"> • Spill av kroppsvätskor punktdesinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. Använd handskar och plastförkläde. • Städning minst en gång/vecka. Städning sker med rengöringsmedel. Det är viktigt med noggrann mekanisk rengöring av beröringsytor, särskilt på toaletten. Städmaterial ska vara vårdtagarbundet eller engångs. • Vid behov av hjälp med personlig hygien rekommenderas daglig avtorkning av tagytor på toalett med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. • Slutstädning utförs vid utflyttning från lägenhet/rum. Noggrann mekanisk rengöring med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller Virkon 1 % på alla kontaktytor (säng, sängbord, handtag, toalett mm). Använd Virkon 1 % till golv och toalett. Madrass kan återanvändas om dess material medger avtorkning, annars kasseras den.
Tvätt	<ul style="list-style-type: none"> • Smutstvätt som tvättas i 60°C kan tvättas gemensamt med annan tvätt. Vid lägre tvätttemperatur ska tvätt ske separat. • Tvätten ska inte förvaras smutsig i tvättstugan, utan tas från rummet/lägenheten och läggas direkt i tvättmaskin. Använd plastförkläde, handskar och handdesinfektion vid hantering. • Ren tvätt ska inte transporteras tillbaka till vårdtagaren i samma tvättkorg som smutstvätt förvarats i.

	<ul style="list-style-type: none">• Om cirkulationstvätt av textilier förekommer försluts tvättsäcken på rummet.
Avfall	<ul style="list-style-type: none">• Använd vanlig soppåse på rummet/i lägenheten. Påsen försluts hos vårdtagaren så att läckage undviks. Soppåsen transporteras sedan direkt ut i soprum.
Besökare	<ul style="list-style-type: none">• Uppmuntras till handdesinfektion före och efter besök.

Smittfrihet

Hur länge man är bärare av ESBL-bildande bakterier är okänt, och vårdtagare kan inte smittfriförklaras i dagsläget. Det är viktigt att observera att trots negativa odlingsresultat kan antibiotikaanvändning göra att de ESBL-bildande bakterierna åter kan odlas fram hos vårdtagare i samband med antibiotikaanvändning.

Uppföljande ESBL-odlingar behöver inte genomföras.

Information

Vårdtagaren ska få muntlig information samt en skriftlig patientinformation. Då ESBL inte är klassat som allmänfarlig sjukdom finns ingen informationsplikt eller andra förhållningsregler för vårdtagare. Vårdtagaren uppmanas dock att vid sjukvårdskontakt/inläggning/kommunal vård informera personalen om sitt bärarskap. Det kan vara en bra vägledning så att rätt behandling av eventuella infektioner ges och för att rätt vådrutiner ska tillämpas.

Vid byte av vårdenhet ska det föregås av tydligt informationsutbyte.

Vid utskrivning från sjukhus till kommunal vård och omsorg (inklusive hemtjänst) ska ESBL-bärarskapet särskilt uppmärksammas vid vårdplanering.